

ชาร์ล มาร์แตลกับการสถาปนาราชวงศ์คาโรลิงเกียในประวัติศาสตร์ยุคกลาง

ธิติพงษ์ มีทอง¹

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
*pices_aphrodite@hotmail.com

บทคัดย่อ

ชาร์ล มาร์แตลเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์คาโรลิงเกีย เขามีบทบาทสำคัญอย่างมากนับตั้งแต่ปลายสมัยราชวงศ์เมโรวิงเกียซึ่งเป็นราชวงศ์แรกของเยอรมันเผ่าแฟรงค์ที่สถาปนาอำนาจในฝั่งยุโรปตะวันตกได้อย่างมั่นคง ภายหลังจากราชวงศ์เมโรวิงเกียเสื่อมอำนาจลงในตอนปลาย มาร์แตลเริ่มมีอำนาจมากขึ้นในการควบคุมราชสำนัก บทบาทของเขาทวีมากขึ้นเมื่อเขาดำรงตำแหน่งสมุหนายกในสมัยราชวงศ์เมโรวิงเกีย จวบจนกระทั่งเมื่อมุสลิมได้แผ่อำนาจมายังคาบสมุทรไอบีเรียทางตอนใต้ มาร์แตลซึ่งเป็นผู้ที่กุมอำนาจสูงสุดในช่วงเวลานั้นและเป็นช่วงที่ยุโรปยังไม่มีความเป็นเอกภาพในแคว้นแคว้นส่วนใด มาร์แตลสามารถรบเอาชนะมุสลิมลงได้พร้อม ๆ กับยุบอำนาจของราชวงศ์เมโรวิงเกียไปในท้ายที่สุด

คำสำคัญ: ชาร์ล มาร์แตล คาโรลิงเกีย มุสลิม

Charles Martel and the Establishment of Carolingia in the Middle Ages

Dhitiphong Meethong¹

¹Instructor of Social Studies program, Faculty of Humanity and Social Sciences,
Nakhon Pathom Rajabhat University
*pices_aphrodite@hotmail.com

Abstract

Charles Martel was the first king of the Carolingian dynasty. He has played a very important role since the end of the Merovingian period, the first German dynasty of the Frankish tribe that had a stable power in Western Europe. After the end of the Merovingian dynasty, its power was deteriorated at the end. Martel became more powerful in controlling the court. His role was greatly increased when he held a position lord mayor during the Merovingian period. Until when Muslims had enraged to the Iberian Peninsula in the south. Martel, who held the highest power at that time managed to defeat Muslims while ultimately ending the Merovingian power.

Keyword: Charles Martel, Carolingia, Muslim

1. บทนำ

อาณาจักรคาโรลิงเกียของอนารยชนเยอรมันเผ่าแฟรงค์ (Frank) อุบัติขึ้นในช่วงยุคกลางตอนต้น หลังจากที่อาณาจักรโรมันล่มสลายลง ช่วงที่ยุโรปตกอยู่ในภาวะกลียุคเป็นเวลายาวนานจวบจนกระทั่งชาวแฟรงค์สามารถสถาปนาอาณาจักรเมโรวิงเกียขึ้นปกครองและสร้างฐานอำนาจในยุโรปฝั่งตะวันตกได้อย่างมั่นคง ต่อมากษัตริย์ราชวงศ์เมโรวิงเกียอ่อนแอลงอย่างมาก เปิดโอกาสให้กับสมุหราชนายก (mayor of the palace) ขึ้นมามีอำนาจแทน ในอาณาจักรเมโรวิงเกียมีตำแหน่งสมุหราชนายกสองคนซึ่งปกครองแคว้นสำคัญในเมโรวิงเกียคือสมุหราชนายกในแคว้นเนิสเตรีย และสมุหราชนายกในแคว้นออสตราเซีย ทั้งสองคนมีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินของตนเองอย่างเบ็ดเสร็จ ดังนั้นกษัตริย์เมโรวิงเกียแทบไม่มีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน

2. การก่อตัวของราชวงศ์คาโรลิงเกีย

เมื่อชาร์ล มาร์แตลแห่งตระกูลคาโรลิงเกียสามารถครอบครองทั้งสองแคว้นสำเร็จเขาจึงจัด ชุด แห่งสมุหราชนายกแต่เพียงผู้เดียวที่มีอำนาจสูงสุด (Price. 1993 : 23) ครั้นถึงสมัยพระเจ้าเปแปงจึงปลดกษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์เมโรวิงเกียและตั้งตนขึ้นเป็นกษัตริย์ อำนาจของตระกูลคาโรลิงเกียสูงส่งมากที่สุดในรัชสมัยพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ พระองค์ทรงขยายดินแดนอาณาจักรคาโรลิงเกียจนเกือบทั่วมลฑลอาณาจักรโรมันปกครองยุโรป กล่าวได้ว่าตระกูลคาโรลิงเกียมีส่วนสำคัญสร้างอำนาจปกครองศูนย์กลางให้เข้มแข็งและกลายมาเป็นศูนย์กลางอำนาจแห่งใหม่แทนโรมันในที่สุด ขณะเดียวกันตระกูลคาโรลิงเกียยังมีส่วนสำคัญสร้างอำนาจของคริสตจักรและทำให้ศาสนจักรมีส่วนสำคัญทางการเมืองในประวัติศาสตร์ยุคกลางอย่างมาก (Fouracre. 2000 : 45-47)

หลังจากสิ้นพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ อาณาจักรคาโรลิงเกียก็อ่อนแอลงตามล าดัสาเหตุส าคัญมาจากการแบ่งทรัพย์สินที่ดินให้กับโอรสทุกพระองค์ซึ่งเป็นธรรมเนียมของเผ่าเยอรมันทำให้ดินแดนคาโรลิงเกียมีพื้นที่ลดน้อยลงตามลำดับ โดยเฉพาะภายหลังจากการทาสันธิสัญญาแวร์เดิง (treaty of Verdun) อันเป็นผลให้อาณาจักรคาโรลิงเกียต้องล่มสลายลง (Price. 1993 : 44) บทความเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายศึกษาล าดัพัฒนาการการก่อตัวจนถึงการล่มสลายของคาโรลิงเกียหลังจากทาสันธิสัญญาแวร์เดิง ขณะเดียวกันสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นการแบ่งพรมแดน ฝรั่งเศส เยอรมนี รวมทั้งอิตาลีตามล าดัด้วย

บรรพบุรุษตระกูลคาโรลิงเกีย เป็นเชื้อสายขุนนางเก่าแก่ชั้นสูงเผ่าแฟรงค์มีอิทธิพลปกครองในดินแดนใหญ่สองภายในอาณาจักรเมโรวิงเกียได้แก่

-แคว้นออสตราเซีย (Austria) ซึ่งเจ้าผู้ปกครองสืบวงศ์วานมาจากอาร์นูล์ฟ (Arnulf) ขุนนางชั้นสูงผู้ปกครองแคว้นเมืองหลวงของแคว้นคือ เมืองเมทซ์ (Metz)

-แคว้นเนิสเตรีย (Neustria) ซึ่งเจ้าผู้ปกครองสืบวงศ์วานมาจากเปแปงหรือปิปปิน (Pepin/Pippin) ขุนนางชั้นสูงผู้ปกครองแคว้น เมืองหลวงของแคว้นคือ เมืองซัวซองส์ (Soissons)

ดินแดนทั้งสองอยู่ในอาณาตารปกครองของอาณาจักรเมโรวิงเกีย ทว่าภายหลังจากสถานภาพกษัตริย์เมโรวิงเกียอ่อนแอลงมากทำให้สถานภาพของเจ้าผู้ปกครองทั้งสองแคว้นในฐานะสมุหราชนายก (mayor of the palaces) ปกครองดินแดนตนเองอย่างเป็นเอกเทศ ตำแหน่งสมุหราชนายกเป็นตำแหน่งที่ทรงอิทธิพลสูงสุดในอาณาจักรเมโรวิงเกีย และผู้นำบางคนกลายเป็นผู้กุมอำนาจอย่างแท้จริงในการบริหารราชการรวมทั้งตระกูลคาโรลิงเกียด้วย

ภาพที่ 1: แคว้นเนิสเตรียและแคว้นออสเตรเชียพื้นที่การปกครองของตระกูลคาโรลิงเกีย

ที่มา : <https://www.cs.mcgill.ca/>

ประวัติตระกูลคาโรลิงเกียเริ่มต้นอย่างชัดเจนในสมัยชาร์ล มาร์เตล (Charles Martel) ดารงตำแหน่งเป็นสมุหราชนายกในอาณาจักรแฟรงค์ มาร์เตลมีชาติตระกูลที่ค่อนข้างจะคลุมเครือกล่าวกันว่าเขาเกิดที่เมืองเฮริสตัล (Heristal) ซึ่งปัจจุบันอยู่ในประเทศเบลเยียม มาร์เตลเป็นบุตรนอกสมรสของ ดยุคเปแปงที่ 2 (Pepin II) เจ้าผู้ปกครองแห่งออสเตรเชียและอัลไพดา (Alpaïda) ซึ่งเป็นภรรยาลับ หลังจากอัลไพดาให้กำเนิดชาร์ล มาร์เตลแล้ว เธอจะต้องอยู่แบบซ่อนเร้นกับบุตรชายเนื่องจากเพ็คทรูด (Plectrude) ซึ่งเป็นชายาหลวงของเปแปงเป็นสตรีที่มีความหึงหวงอย่างมาก แม้กระทั่งเปแปงยังเกรงใจเธอ หลังจากที่เขาถึงแก่กรรม เพ็คทรูดก้าวเข้ามาใช้อำนาจปกครองในออสเตรเชียในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนบุตรชาย อิวโดลด์ (Theudoald) ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะและยังสังกัดอัลไพดาและมาร์เตลไว้ที่เมืองโคโลญ เพ็คทรูดตั้งบุตรชายอายุเพียง 8 ปีเป็นสมุหราชนายกแห่งแคว้นออสเตรเชียแทน ดยุคเปแปงที่ 2 ที่สิ้นชีพไป (Fouracre. 2000 : 115)

แม้ว่าทั้งแคว้นออสเตรเชียและเนิสเตรียอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์เมโรวิงเกีย แต่เจ้าผู้ครองแคว้นทั้งสององค์ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นสมุหราชนายกยังทาสคราะห์ระหว่างแคว้นอยู่บ่อยครั้ง เหตุผลสำคัญมาจากต่างฝ่ายต้องการขยายอิทธิพลของแคว้นตนรวมทั้งสถาปนาอาณาจักรผู้ปกครองตำแหน่งสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว เหตุการณ์ครั้งสำคัญเกิดขึ้นในต้นศตวรรษที่ 8 ขณะที่แคว้นออสเตรเชียเกิดความอ่อนแอทางการเมือง เนื่องจากอิวโดลด์ซึ่งเป็นสมุหราชนายกไม่มีอำนาจที่เข้มแข็งปกครอง ทำให้เจ้าผู้ครองแคว้นเนิสเตรียคือ ราเกินฟริด (Ragenfrid) ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นสมุหราชนายกรวมทั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระเจ้าดาโกเบิร์ตที่ 3 (Dagobert III) แห่งเมโรวิงเกีย (Fouracre. 2000 : 166-168) ราเกินฟริดหวนหาความเห็นชอบในการยกกองทัพหลวงเพื่อพิชิตแคว้นออสเตรเชีย ความอ่อนแอในแคว้นออสเตรเชียทำให้ราษฎรหันไปสนับสนุนชาร์ล มาร์เตลมากกว่าอิวโดลด์ซึ่งอยู่ใต้อำนาจของมารดา เมื่อราเกินฟริดกรีธาทัพบุก กองทัพแคว้นออสเตรเชียไม่อาจต้านทานความแข็งแกร่งของกองทัพเนิสเตรียได้และต้องพ่ายแพ้ในที่สุด อิวโดลด์ยอมแพ้แก่ราเกินฟริด ขณะที่มาร์เตลสามารถหลบหนีออกจากเมืองโคโลญได้ (Strauss. 2015 : 124-125) มาร์เตลสามารถรวบรวมกองทัพจนวนหนึ่งและเขายังได้รับการสนับสนุนจากนายทหารชั้นสูงรวมทั้งเจ้าราชรัฐบางองค์ที่ให้การช่วยเหลือด้าน ในที่สุดมาร์เตลและราเกินฟริดได้เผชิญหน้ากันในสมรภูมิมงครามที่วินซี (Battle of Vincy) และมาร์เตลได้รับชัยชนะ ราเกินฟริดยกทัพกลับยังเนิสเตรีย ผลของชัยชนะครั้งนี้ทำให้เขาเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในแคว้นออสเตรเชีย

เมื่อกลับถึงแคว้นออสเตรเชีย มาร์เตลมีคำสั่งปลดอิวโดลด์ออกจากตำแหน่งสมุหราชนายกรวมทั้งนำเพ็คทรูดและอิวโดลด์ไปกักขังไว้ ต่อมาใน ค.ศ. 717 ชาร์ล มาร์เตลรวบรวมกองทัพออสเตรเชียอีกครั้งเพื่อกรีธาทัพบุกแคว้นเนิสเตรีย ขณะเดียวกันเขาประกาศสนับสนุนพระเจ้าโคลเธร์ที่ 4 (Chlothar IV) เป็นกษัตริย์แห่งเมโรวิงเกียแทนพระเจ้าซิลเพอริกที่ 2 ซึ่งขึ้นครองบัลลังก์หลังจากที่พระเจ้าดาโกเบิร์ตที่ 3 สิ้นพระชนม์ การสู้รบครั้งนี้มาร์เตลมีชัยชนะเหนือราเกินฟริด เขามี

คำสั่งปลดพระเจ้าซิลเพอริกที่ 2 ออกจากบัลลังก์และตั้งพระเจ้าโคลเธร์ที่ 4 เป็นกษัตริย์ที่ชอบธรรมแทน (Fouracre. 2000 : 202-203) ในเวลานี้ชาร์ล มาร์แตลเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดทั้งสองแคว้นในฐานะที่เป็นสมุหนายกซึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จ ขณะเดียวกันมาร์แตลยังดำรงตำแหน่งเป็นดยุคและเจ้าชายแห่งอาณาจักรแฟรงก์ (Duke and Prince of Frank) ด้วย กล่าวได้ว่าสถานภาพของมาร์แตลในเวลานี้สูงส่งอย่างมาก สถานภาพของมาร์แตลเป็นรองเพียงพระเจ้าโคลเธร์แต่เขาเป็นผู้ที่ครองอำนาจการปกครองในอาณาจักรแฟรงก์อย่างแท้จริงขณะที่พระเจ้าโคลเธร์มีสถานภาพไม่ต่างจากหุ่นเชิด ถึงแม้มาร์แตลมีอำนาจอันพันในอาณาจักรเมโรวิงเจียแต่เขาก็ไม่คิดปราบดาภิเษกตนขึ้นเป็นกษัตริย์แทนราชวงศ์เมโรวิงเจียแต่อย่างใด

3. การขยายอำนาจของราชวงศ์คาโรลิงเกียในสมัยชาร์ล มาร์แตล

นับแต่ ค.ศ. 718-723 ชาร์ล มาร์แตลเริ่มขยายอิทธิพลทางการเมืองตามลำดับ เขาสามารถควบคุมอาณาจักรทหารได้อย่างมั่นคงภายในอาณาจักร มาร์แตลมีตาริจะขยายอาณาเขตของอาณาจักรแฟรงก์ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มปราบปรามดินแดนเผ่าเยอรมันหลายแห่งเป็นวาสเซลของอาณาจักรแฟรงก์ซึ่งประกอบด้วย เผ่าบาวาเรีย เผ่าอเลมานนี รวมทั้งเผ่าแซกซอน การปราบปรามเผ่าเยอรมันทำให้เผ่าแฟรงก์กลายเป็นเผ่าเยอรมันที่มีอำนาจสูงสุดเหนือเยอรมันเผ่าอื่นๆ ขณะเดียวกันยังทำให้สถานภาพของตระกูลคาโรลิงเกียสูงส่งขึ้นตามลำดับ ประมุขเผ่าเยอรมันหลายตระกูลยินยอมตกอยู่ใต้อำนาจของอาณาจักรแฟรงก์และยอมรับมาร์แตลเป็นเจ้าเหนือหัวของตน (Price. 1993 : 81-82)

ภาพที่ 2 ฉายาลักษณ์ของชาร์ล มาร์แตล สมุหนายกของเมโรวิงเจีย

ที่มา : <http://scih.org/charles-martell>

ครั้งพระเจ้าโคลเธร์ที่ 4 สิ้นพระชนม์ลงใน ค.ศ. 720 มาร์แตลในฐานะที่ดำรงตำแหน่งดยุคและเจ้าชายแห่งอาณาจักรแฟรงก์มีบทบาทสำคัญในการแต่งตั้งรัชทายาทสืบราชบัลลังก์เมโรวิงเจีย เขาออกเืองการแต่งตั้งพระเจ้าอิวเดอริกที่ 4 (Theuderic IV) เป็นกษัตริย์แห่งเมโรวิงเจียแต่อำนาจของกษัตริย์องค์ใหม่แทบไม่มีอำนาจบริหารราชการเหมือนกษัตริย์พระองค์ก่อน มาร์แตลยังคงกุมอำนาจสูงสุดในราชส นักเมโรวิงเจียไว้เช่นเดิม

เหตุการณ์ครั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้นใน ค.ศ. 721 เหตุการณ์ครั้งนี้ถือเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ยุโรปรวมทั้งส่งผลการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อตระกูลคาโรลิงเกียอย่างมาก เมื่อพวกซาราเซ็นซึ่งเป็นมุสลิมราชวงศ์อุมัยยาดขยายอิทธิพลออกนอกดินแดนอาราเบียอย่างกว้างขวาง อำนาจมุสลิมสมัยราชวงศ์อุมัยยาดขยายดินแดนมาถึงเอเชียไมเนอร์ อัฟริกาทางตอนเหนือ รวมทั้งคาบสมุทรไอบีเรียทางตอนล่างของยุโรปโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองคอร์โดบา (Price. 1993 : 154) อำนาจปกครองของพวกซาราเซ็นในยุโรปอยู่ใต้การปกครองของเอมีร์ (Emir) ข้าหลวงที่กำหิบแห่งอุมัยยาดส่งมาปกครอง ขณะนั้นเอมีร์อับดุล ราห์มาน อัล ซาฟีกี (Emir Abdul Rahman Al Ghafiqi) เจ้าผู้ปกครองในคอร์โดบา (Emir of Cordoba) ได้เตรียมกองทัพในฐานที่มั่นส ทัพทั้งในโมร็อกโก เยเมน รวมทั้งซีเรีย การเตรียมกองทัพครั้งนี้เอมีร์มีจุดมุ่งหมายนำกองทัพซาราเซ็นยึดครองราชรัฐดัชซึ่งตั้งอยู่ทางด้านเหนือของไอบีเรีย ขณะนั้นดยุคโอดผู้ยิ่งใหญ่ (Duke Odo the Great) ดำรงตำแหน่งเจ้าราชรัฐปกครองแคว้นอาเก็งและดัชซึ่งอาเก็งมีสถานภาพเป็นวาสเซลของอาณาจักรเมโรวิงเจียด้วย (Fouracre. 2000 : 224-226)

กองทัพซาราเซ็นในยุโรปซึ่งนำโดยเอมีร์แห่งคอร์โดบานำกองทัพบุกโจมตีดินแดนฐานที่มั่นทางตอนล่างของพวกกอลเรื่อยมาจนกระทั่งถึงเมืองตูลุส (Toulous) เมืองหลวงสำคัญของดัชซึ่งอาเก็ง กองทัพเอมีร์แห่งคอร์โดบาได้รับการต้านทาน

อย่างหนักที่เมืองตุลุสซึ่งดยุคโอดอนากองทัพอาเกอแตงต่อต้านกองทัพซาราเซ็นอย่างเข้มแข็งจนเอมีร์แห่งคอร์โดบาไม่อาจฝุา กองทัพบุกมายึดดินแดนของแฟรงค์ได้ ขณะเดียวกันการต้านทานของดยุคโอดอายังเป็นการถ่วงเวลาให้มาร์แตลสามารถรวบรวมกองกำลังทหารในอาณาจักรแฟรงค์ได้ แม้ว่าดยุคโอดอสามารถต้านกองทัพซาราเซ็นจนกลับไปฐานที่มั่นเดิมในไอปีเรียแต่ต่อมาใน ค.ศ. 732 กองทัพเอมีร์แห่งคอร์โดบาได้รับคำสั่งจากกาหลิบเพื่อนาทัพมุสลิมบุกยุโรปอีกครั้ง โดยครั้งนี้เอมีร์อับดุล ราห์มาน อัล ซาฟีกี กรีธาทัพมุสลิมครั้งใหญ่โดยนำกองกำลังทหารม้าชนเผ่าเบอร์เบอร์ซึ่งเป็นเผ่าเร่ร่อน ชนเผ่านี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญการรบบนหลังม้าอย่างยิ่ง เอมีร์แห่งคอร์โดบายกทัพใหญ่บุกแคว้นอาเกอแตงอีกครั้ง ในคราวนี้ดยุคโอดอไม่อาจต้านทานความแข็งแกร่งกองทัพอิสลามได้และต้องสูญเสียเมืองตุลุสในที่สุด เอมีร์อับดุล ราห์มาน อัล ซาฟีกี ยังนำกองทัพมุสลิมบุกยึดเมืองบอร์โดเมืองสำคัญอีกแห่งในดัชชีอาเกอแตง ทาโหดดยุคโอดอหลบหนีไปยังอาณาจักรเมโรวิงเกีย (Goubert. 1991 : 33-35)

ภาพที่ 3 : การเผชิญหน้าระหว่างกองทัพคริสเตียนและกองทัพมุสลิมที่สมรภูมิแห่งตูร์
ที่มา : en.wikipedia.org

ดังนั้นการเผชิญหน้าของทั้งสองฝ่ายจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ มหาสงครามระหว่างอาณาจักร แฟรงค์และอาณาจักรอุมัยยาดจึงเป็นสงครามที่เติมพันกันด้วยศาสนาระหว่างคริสต์และอิสลาม ทั้งสองฝ่ายเผชิญหน้ากันที่สมรภูมิแห่งเมืองตูร์ (Battle of Tours) แนวชายแดนระหว่างอาณาจักรแฟรงค์และดัชชีอาเกอแตง สงครามครั้งนี้มิใช่เพียงการตัดสินอนาคตของอาณาจักรเมโรวิงเกีย รวมทั้งอาณาจักรต่างๆ ในยุโรปเท่านั้น แต่รวมถึงอนาคตของคริสต์ศาสนาที่จะดำรงอยู่ในยุโรปด้วย (Goubert. 1991 : 76) กล่าวได้ว่า การทำสงครามครั้งนี้เป็นการเติมพันด้วยเกียรติภูมิที่ยิ่งใหญ่สองประการคือการธำรงรักษาอารยธรรมตะวันตกและการธำรงรักษาคริสต์ศาสนาไว้ ดังนั้นมาร์แตลจึงเป็นตัวแทนอันชอบธรรมของศาสนาจักรที่น ทอทัพคริสตธรรมต่อสู้กับกองทัพอิสลามผู้รุกราน

4.สมรภูมิการสู้รบระหว่างมาร์แตลกับมุสลิม

มาร์แตลนำกองทัพออกต่อต้านทัพซาราเซ็นที่เมืองตูร์ การสู้รบระหว่างมาร์แตลและเอมีร์แห่งคอร์โดบาดำเนินเป็นเวลาเกือบ 7 วัน มาร์แตลสามารถต้านทานกองทัพม้าเบอเบอร์โดยใช้รูปแบบฟาแลงซ์ (phalanx) ตั้งรับ ทหารราบแฟรงค์ยังได้รับการฝึกฝนทำให้มีระเบียบวินัยสูงมากซึ่งต่างจากกองทัพทหารเยอรมันเผ่าอื่น ขณะเดียวกันมาร์แตลยังได้เปรียบเรื่องสมรภูมิการรบที่ทหารแฟรงค์มีความชำนาญกว่า ในที่สุดกองทัพซาราเซ็นไม่อาจทานความแข็งแกร่งของกองทัพแฟรงค์ภายใต้การบัญชาของมาร์แตลจนต้องแตกพ่ายไปและเอมีร์แห่งคอร์โดบาก็ถูกสังหารตายในที่รบ

ชัยชนะของมาร์แตลกลายเป็นสัญลักษณ์ที่ยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์ยุโรปและทำให้เขาได้รับสมัญญานามว่า “Martellus” ซึ่งเป็นภาษาลาติน หมายถึง ฆ้อน (Hammer) หลังจากสมรภูมิที่ตูร์สิ้นสุดลง ความหวังที่ราชวงศ์อุมัยยาดที่จะแผ่ศาสนาอิสลามมาในยุโรปต้องอันตรธานลง (Strauss. 2015 : 195) ขณะเดียวกันชัยชนะของชาร์ล มาร์แตลครั้งนี้ทำให้เกียรติภูมิของตระกูลคาโรลิงเกียสูงส่งอย่างมากและยังท ให้ตระกูลคาโรลิงเกียก้าวขึ้นมาเป็นอาณาจักรอย่างแท้จริงในอาณาจักรแฟ

รงค์ อานาจของมาร์แตลเป็นที่ยอมรับโดยผู้ที่ทั่วดินแดนเยอรมันเผ่าต่างๆ แต่กระนั้นอานาจราชวงศ์อุมยาคก็ไม่ได้สูญสิ้นไปจากยุโรปหากแต่ยังคงรักษา อานาจทางตอนกลางของคาบสมุทรไอบีเรียโดยมีเทือกเขาพีเรนีสขวางกั้นไว้เท่านั้น

หลังสงครามที่เมืองตุร์เสร์จลิน มาร์แตลเริ่มขยายอิทธิพลอาณาจักรแฟรงค์เหนือดินแดนรอบข้าง นับตั้งแต่ ค.ศ. 735 เรื่อยมา มาร์แตลกรีธากองทัพหลวงปราบดัชชีโปรวองซ์ (Duchy of Provence) ไว้ในอานาจ จากนั้นขยายอิทธิพลไปยังอาณาจักรเบอร์กันดี มาร์แตลแต่งตั้งดยุครวมทั้งเคาท์บริวารคนสนิทให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในพื้นที่วาสเซลเหล่านั้น จากนั้นใน ค.ศ. 734 มาร์แตลกรีธาทัพแฟรงค์ไปยังดัชชีฟริเซีย ในเวลานั้นดยุคแรดบอด (Duke Radbod) ปกครองดินแดนแห่งนี้ เขาใช้ข้ออ้างกรณีดัชชีฟริเซียเป็นพวกนอกรีทาให้ทั้งสองเผชิญหน้ากันที่สมรภูมิแห่งเมืองโบร์น (Battle of the Boarn) มาร์แตลได้รับชัยชนะและดัชชีฟริเซียตกเป็นวาสเซลของอาณาจักรแฟรงค์ หลังสงครามแห่งเมืองโบร์นยุติลง มาร์แตลส่งบาทหลวงวิลลิบรอร์ด (Willibrord) เผยแผ่คริสต์ศาสนาในแถบนี้ (Goubert. 1991 : 132-134)

บารมีของมาร์แตลยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลังจากดยุคโอด็องผู้ยิ่งใหญ่แห่งดัชชีอากิแตงถึงแก่กรรม เหล่าขุนนางในอากิแตงจึงพร้อมใจยกดยุคฮุนัลด์ (Hunald) บุตรชายดำรงตำแหน่งดยุคอากิแตง ทั้งนี้ ดยุกฮุนัลด์ยอมรับมาร์แตลเป็นเจ้าเหนือหัว เหตุผลสำคัญเพราะเขาต้องการให้มาร์แตลเป็นผู้พิทักษ์แคว้นอากิแตง เนื่องจากอิทธิพลพวกซาราเซ็นยังคงเป็นปัญหาคุกคามเสถียรภาพของแคว้นอากิแตง (Fouracre. 2000 : 235) หลังปราบดินแดนรอบข้างไว้ในอานาจ สงครามระหว่างชาร์ล มาร์แตลกับมุสลิมซาราเซ็นก็อุบัติขึ้นอีกครั้ง หลังจากเอมีร์แห่งคอร์โดบาพ่ายแพ้แก่มาร์แตลใน ค.ศ 732 ราชวงศ์อุมยาคได้ฟื้นฟูกองทัพมุสลิมอีกครั้งเพื่อกลับมาโจมตียุโรป ใน ค.ศ. 736 กองทัพเรือมุสลิมบุกมายังยุโรปและจอดฐานทัพเรือที่เมืองนาร์บอนน์ (Narbonne) ชาร์ล มาร์แตลจึงเกณฑ์กองทัพแฟรงค์รวมทั้งดินแดนรอบข้างสู้กับกองทัพมุสลิม ไม่นานมาร์แตลสามารถยึดเมืองมงแฟง เมืองอวียอง รวมทั้งเมืองเอ็ก-ซอง-โปรวองซ์กลับคืนมา แต่กระนั้นกองทัพมุสลิมยังคงยึดเมืองนิมส์ เมืองอ็อก และเมืองเบเชียร์เป็นฐานที่มั่นไว้ กองทัพทั้งสองเผชิญหน้ากันที่เมืองนาร์บอนน์พื้นที่มั่นยุทธศาสตร์สำคัญของซาราเซ็น มาร์แตลนำกองทัพเข้าตีเมืองนาร์บอนน์จนได้รับชัยชนะและทำให้มุสลิมไม่รุกรานยุโรปอีกเลย (Strauss. 2015 : 224)

ใน ค.ศ. 737 พระเจ้าอีวเดอริกที่ 4 เสด็จสวรรคต มาร์แตลซึ่งมีตำแหน่งเป็นสมุหราชนายก และ ดยุกและเจ้าชายแห่งอาณาจักรแฟรงค์ก็ได้แต่งตั้งรัชทายาทของพระเจ้าอีวเดอริกที่ 4 ขึ้นครองราชบัลลังก์เมโรวิงเกีย ทำให้ตำแหน่งกษัตริย์ว่างลง การขาดช่วงสืบทอดราชบัลลังก์ของอาณาจักรแฟรงค์ในเวลานี้เรียกว่า “ยุคการขาดภาวะผู้นำ” (interregnum) กล่าวได้ว่าเวลานี้มาร์แตลดำรงตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนตำแหน่งกษัตริย์ที่ว่างลง เขากลายเป็นผู้มีอำนาจอย่างล้นพ้นในอาณาจักรแม้ว่ามาร์แตลจะไม่ได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ก็ตาม อานาจบารมีของเขาเป็นที่ยอมรับทั่วดินแดนรอบข้างรวมทั้งศาสนจักรเอง (Price. 1993 : 188)

ชาร์ล มาร์แตลยังได้สร้างความสัมพันธ์กับศาสนจักรให้แน่นขึ้นโดยการจัดตั้งสังฆมณฑล (diocese) ในแคว้นบาวาเรียซึ่งขณะนั้นแคว้นบาวาเรียเป็นพื้นที่นอกรีต มาร์แตลมีตริก้องตั้งอารามให้กับศาสนาในเมืองซาลบูร์ก (Salzburg) เมืองรีเกินส์บูร์ก (Regensburg) เมืองไฟรซิง (Freising) และเมืองปาสเซา (Passau) พร้อมกันนี้มาร์แตลยังแต่งตั้งโบนิเฟซเป็นอาร์คบิชอปแห่งเมนซ์เพื่อควบคุมดูแลกิจการทางคริสตศาสนาในบาวาเรีย อารามคริสตศาสนาทั้งสี่แห่งในบาวาเรียสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ก่อตัวอย่างแน่นระหว่างอาณาจักรแฟรงค์กับศาสนจักรที่กรุงโรม

ชาร์ล มาร์แตลถึงแก่อสัญกรรมใน ค.ศ. 741 ศพของเขาถูกฝังที่วิหารบาซิลิกาแห่งเซนต์เดนิส (Basilica of Saint Denis) ในเมืองปารีส ในเวลานี้อาณาเขตของอาณาจักรแฟรงค์ขยายกว้างขึ้น นอกจากแคว้นเนิสเตรียและแคว้นออสตราเซียซึ่งเป็นดินแดนหลักของอาณาจักรแฟรงค์แล้ว ยังมีดินแดนหลายแห่งที่มาร์แตลขยายอาณาควบคุมอันประกอบด้วยดินแดนของพวกกอล เบอร์กันดี อากิแตง บาวาเรีย แซกซอน ฟริเซีย ทำให้เมื่อสิ้นสมัยมาร์แตล อาณาจักรเมโรวิงเกียครอบครองยุโรปฝั่งตะวันตกเอาไว้ (Price. 1993 : 203-204)

4. บทสรุป

นับแต่การสถาปนาราชวงศ์คาโรลิงเกียเป็นต้นมา ราชวงศ์ดังกล่าวนี้มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ยุโรปในสมัยยุคกลางอย่างมาก โดยเฉพาะการที่ยังไม่ให้พวกมุสลิมแผ่อานาจเข้ามายังยุโรปซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของคริสต์ศาสนาในยุค

กลางได้ ผลของการยับยั้งไม่ให้มุสลิมแผ่อานาจเข้ามาทำให้ชาร์ล มาร์แตลมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับคริสตจักรโรมันคาทอลิก อานาจของราชวงศ์คาโรลิงเกียทวีมากขึ้นหลังจากที่พระเจ้าชาร์ลเลอมาญได้ขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์ใหม่พร้อม ๆ กับการสร้างจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ที่ดี รยาวนานมากกว่าพันปี

เอกสารอ้างอิง (References)

- Daniel, Gabriel. (1926). *The History of France*. London: Gale Ecco.
- Fouracre, Paul. (2000). *The Age of Charles Martel*. London: Routledge.
- Goubert, Pierre. (1991). *The Course of French History*. London: Routledge.
- Haine, W. Scott. (2000). *The History of France*. London: Greenwood Publishing Group.
- Price, Roger. (1993). *A Concise History of France*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Strauss, Gustave Louis M.. (2015). *Moslem and Frank; or, Charles Martel and the rescue of Europe*. Oxford : Oxford University Press.